

Seznam příloh DP

Příloha 1: Upravená teze DP

Příloha 2: Okruhy otázek DP

1. Upravená teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky: Adéla Maděričová

Název v jazyce práce: Podpora digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání: Případová studie Zlínského kraje

Název v anglickém jazyce: Promotion of digital literacy and digital education: the Case Study of Zlín Region

Klíčová slova: gramotnost, digitální gramotnost, informační komunikační technologie, Zlínský kraj, případová studie, digitální vzdělávání, digitální technologie

Klíčová slova anglicky: literacy, digital literacy, ICT, Zlín region, case study, digital education, digital technologies

Akademický rok vypsání: 2017/2018

Jazyk práce: Český jazyk

Typ práce: Diplomová práce

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Vedoucí / školitel: Prof. PhDr. Arnošt Veselý, Ph. D.

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt)

A. Vymezení výzkumného problému

Vzhledem ke stoupajícímu významu informací a informačních technologií dochází k mnoha společenským změnám a procesům, na které je nutné určitým způsobem reagovat. Zejména zde hovoříme o neustálém rozšiřování významu a využívání informačních a komunikačních

technologií a jejich propojování se všemi oblastmi lidského života a lidské činnosti. Informační a komunikační technologie se tedy staly nedílnou součástí života moderních společností, jak v oblasti běžného života, tak také v oblasti vědy, politiky či života sociálního a kariérního. Jelikož nás informační a komunikační technologie v těchto, a mnoha dalších, oblastech našeho života do velké míry ovlivňují, stávají se jakousi jeho základní hybnou silou, která nám napomáhá při utváření, přenášení a získávání informací všeho druhu.

Český statistický úřad (2018) ve své publikaci s názvem Rozvoj informační společnosti v České republice a zemích EU (s. 5) popisuje přístup k ICT a obecně přístup k digitálním dovednostem takto: „*Nejen přístup k internetu a ostatním ICT, ale především motivace a schopnost efektivně používat aplikace a služby nabízené prostřednictvím těchto technologií (Digital Skills) jsou v současnosti považovány za jeden z klíčových faktorů ekonomického, sociálního a politického rozvoje společnosti. Schopnost práce s digitálními technologiemi patří mezi osm klíčových schopností, které jsou ve společnosti založené na znalostech naprosto nezbytné. Stranou nezůstává ani bezpečný pohyb v internetovém prostředí.*“

Jak je patrné z výše uvedeného úryvku, rozvoj dnešní informační společnosti závisí na tom, jakým způsobem jsme jako jednotlivci schopni získávat a prohlubovat své digitální znalosti a kompetence. Stejný názor či pohled na tuto situaci zastává také Ministerstvo práce a sociálních věcí ve své Strategii digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020, v níž jsou digitální dovednosti vnímány jako jedna ze základních složek funkční gramotnosti jednotlivce. Vedle toho ovšem také neopomíná zmínit možné negativní dopady na ty, jež jsou probíhajícími změnami v oblasti informací a proměn digitálního světa, nejvíce ohroženi. (MPSV, 2015). Hlavním cílem v oblasti digitální gramotnosti je tedy rozvíjení této gramotnosti u občanů, aby byli schopni využívat potenciál moderních technologií nejen k vlastnímu prospěchu a osobnímu rozvoji, ale také ke zvýšení kvality vlastního života a možnému uplatnění v životě společenském.

B. Cíle diplomové práce

Ve výše zmíněné části jsem se snažila poukázat na důležitost rozvoje digitální gramotnosti v dnešní společnosti, z čehož budou také vyplývat cíle, které jsem si pro tuto práci stanovila.

Jelikož bych zde ráda poukázala na konkrétní příklad v rozvoji digitální gramotnosti, rozhodla jsem se na něj poukázat z pohledu Zlínského kraje a jeho přístupu k němu.

Hlavním cílem této práce bude analyzovat a popsat oblast digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání ve Zlínském kraji s důrazem na vymezené dimenze této problematiky a zjistit, na jaké oblasti našeho života mají digitální kompetence největší vliv.

Ačkoliv se v diplomové práci zaměřuji na konkrétní oblast, a to Zlínský kraj, je nezbytné se nejprve podívat na problematiku digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání z širší perspektivy.

Dílčím cílem bude identifikovat faktory ovlivňující rozvoj DG a DV se zaměřením na problémové oblasti a nedostatky a budoucí vývoj.

Dalším dílčím cílem bude zjistit, jaká systémová opatření by k rozvoji DG a DV nejvíce přispěla.

Posledním dílčím cílem pak bude popsat činnost, kterou Zlínský kraj vyvíjí v oblasti jejího rozvoje a v oblasti podpory digitálního vzdělávání v teorii a v praxi.

C. Výzkumné otázky

Konceptuální otázky:

„Jak lze operacionalizovat pojem digitální gramotnost?“

„Jaké oblasti lidské činnosti jsou digitální gramotností nejvíce ovlivněny?“

Deskriptivní otázky:

„Jaká je situace v oblasti digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání ve Zlínském kraji v mezikrajském srovnání?“

„Jaké jsou priority a cíle Zlínského kraje v budoucím rozvoji digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání?“

Explanační otázky:

„Jaké faktory mají největší vliv na úroveň digitální gramotnosti, jak na obecné úrovni, tak na úrovni Zlínského kraje?“

„Jaké důsledky může mít nedostatečný rozvoj digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání, jak na obecné úrovni, tak na úrovni Zlínského kraje?“

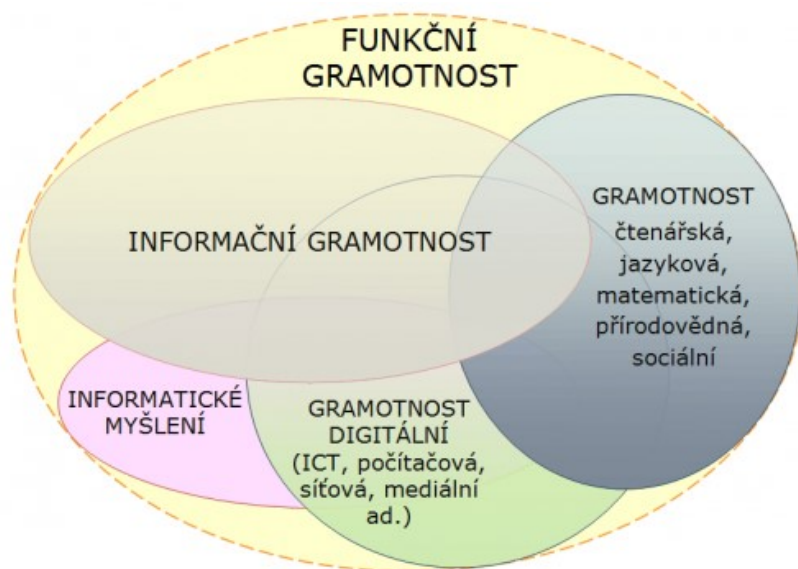
Normativní otázka:

„Jaká systémová opatření by nejvíce přispěla k rozvoji digitální gramotnosti, opět v obecné rovině a v rovině Zlínského kraje?“

D. Teoretická východiska

V této práci se budu zabývat především digitální gramotnosti v českém prostředí a detailněji se zaměřím na oblast Zlínského kraje, který je mi osobně blízko.

Pro lepší pochopení a celkové uchopení této oblasti vysvětlím jednotlivé základní druhy gramotností a vymezím povahu a význam digitální gramotnosti v rámci těchto jednotlivých gramotností, pokusím se tedy tímto vymezením zasadit digitální gramotnost do určitého rámce. Pro ilustraci toho, jakou pozici zastává digitální gramotnost v rámci gramotností dalších, přikládám jednoduché grafické zobrazení (viz. níže), z něhož vyplývá, že digitální gramotnost je nedílnou součástí několika dalších druhů gramotností.

Gramotnostní struktura použitá pro specifikaci informační gramotnosti NIQES

Jak je patrné z toho zobrazení, digitální gramotnost prochází všemi ostatními druhy gramotností, je tedy součástí každé jedné z nich. Dle Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 (MPSV 2015; s.7), která byla zmíněna již dříve v tomto textu, můžeme digitální gramotnost chápat jako „...soubor kompetencí nutných k identifikaci, pochopení, interpretaci, vytváření, komunikování a účelnému a bezpečnému užití digitálních technologií (jejich technických vlastností i obsahu) za účelem udržení či zlepšení své kvality života a kvality života svého okolí, tj. např. za účelem pracovní i osobní seberealizace, rozvoje svého potenciálu a udržení či zvýšení participace na společnosti.“

Jelikož je digitální gramotnost propojena s mnoha oblastmi našeho života, není nikterak překvapivé, že stejně jako další proměny ve společnosti, může mít na fungování a kvalitu našeho života různé dopady. V této práci se tedy pokusím poukázat na některé negativní vlivy nedostatečné úrovně digitální gramotnosti či digitálního vzdělání na náš život a konkrétně se zaměřím na možnosti řešení těchto případných důsledků nízké úrovně digitální gramotnosti ve společnosti. Ministerstvo práce a sociálních věcí popisuje rozdíl mezi digitálně vzdělanými a nevzdělanými takto: „Pro rozdíly mezi těmi, kdo jsou digitálně gramotní, a těmi, kdo digitální

technologie nepoužívají nebo mají nízkou úroveň DG, se užívá označení digitální propast – angl. digital divide (van Dijk, 2005). Spíše než o dvě oddělené skupiny, se však jedná o spojitý přechod mezi „digitálním vyloučením“ a „digitálním začleněním“, které si lze představit jako spektrum, na kterém jsou jednotlivci umístěni podle množství užívaných digitálních nástrojů a míry začlenění těchto nástrojů do každodenního života.“ (MPSV 2015, s. 11) Ačkoliv se v této práci zabývám studiem digitální gramotnosti Zlínského kraje, ráda bych také současně poukázala na rozdíly v oblasti digitální gramotnosti mezi jednotlivými kraji, které mohou demonstrovat již například zmíněné nerovnosti plynoucí z nedostatečné úrovně digitální gramotnosti v určitých částech ČR. Mapování situace v oblasti digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání je ilustrováno zejména na statistických datech zabývajících se jednoduchými dimenzemi digitální gramotnosti, jak jsou vymezeny v prvních částech práce. Na tato data navazují příklady podpory těchto oblastí, kterou Zlínský kraj činí. Zde je poukázáno na přijaté koncepční a strategické dokumenty, v nichž je jakkoliv zmíněna daná podpora a na konkrétní programy a projekty, které mají za cíl rozvoj zmíněných oblastí. Z ilustrovaných dat je patrné, jak velký význam má v dnešní době digitální gramotnost a proč je nutné se zabývat jejím rozvojem a podporovat ji ve všech oblastech a úrovních našeho života.

E. Výzkumný plán

Výzkumný plán budu volit takový, díky němuž budu schopna odpovědět na zvolené výzkumné otázky a dosáhnout tak také stanovených cílů. Konkrétně se budu věnovat analýze sekundárních dat, zejména tedy již uskutečněným výzkumům v dané oblasti. Tyto výzkumy a dokumenty budou v této práci stěžejním zdrojem informací a zároveň budou sloužit jako podklad pro sběr primárních dat. Hlavními zdroji dat pro výzkum oblasti digitální gramotnosti budou například Informační společnost v číslech (ČSÚ), dále již zmíněný strategický dokument Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 (MPSV) či jiné strategické, koncepční či metodické dokumenty, dostupné studie a dokumenty České školní inspekce, Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020 (MŠMT), projekty k digitálnímu vzdělávání ve Zlínském kraji, aj.

V návaznosti na poznatky získané z těchto dat budu sestavovat cílené scénáře rozhovoru pro zjišťování hlubších poznatků o dané oblasti a zejména pak poznatků o prognózách do budoucnosti, cílech a prioritách v oblasti digitální gramotnosti či digitálního vzdělávání v rámci Zlínského kraje. Tyto rozhovory pak budu směřovat zejména na odpovědné osoby v Radě Zlínského kraje, pak také na kompetentní osoby v institucích jako je například již zmíněné MŠMT. Poznatky získané z dostupných dokumentů a strategií pak budu nadále propojovat

s uskutečněnými rozhovory a následně budu vyvozovat určité závěry a pokusím se také poukázat na problematické oblasti v digitální gramotnosti a digitálního vzdělávání a nabídnu možnou diskusi k těmto závěrům.

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

Informační společnost v číslech 2018, ČSÚ. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/061004-14>

Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020; Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/21498>

Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020; Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020>

Rada podpořila projekty škol zaměřené na zvýšení digitální gramotnosti; 2019, Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/rada-podporila-projekty-skol-zamerene-na-zvyseni-digitalni-gramotnosti-aktuality-15410.html>

Rozvoj informační společnosti v České republice a zemích EU, 2018; Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvoj-informacni-spolecnosti-v-ceske-republice-a-zemich-eu>

Digitální gramotnost – Zpráva o stavu a výuce digitální gramotnosti a komparace se zahraničím, 2017; Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31592/Digitalni_gramotnost_resease.pdf

CARNIERO, R. & KASTIS, N. Digitální gramotnost aneb vývoj gramotností ve 21. století. eLearning Papers. : P.A.U. Education, S.L. , 2009. ISSN: 1887-1542

Rozvoj informační gramotnosti; Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Rozvoj-informacni-gramotnosti?fbclid=IwAR1w0e25qUOQ722Eml14kF5RkakBJdSfKgwRUuAT6tL91ytP050s4NOLrMo>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

RABUŠICOVÁ, Milada. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita & Nakladatelství Georgetown, 2002. 199 s. Edice Rubikon, sv. 8. ISBN 80-210-2858-0.

ČERNÝ, Michal. *Digitální kompetence v transdisciplinárním nahlédnutí: mezi filosofií, sociologií, pedagogikou a informační vědou*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9330-0

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

This diploma thesis is targeted on digital literacy and digital education in Czech society, particularly in Zlín region.

I am going to study the level of this kind of literacy in Zlín region but I would also like to point out the diversity of digital literacy between other Czech regions where possible. My goal is to map the situation of digital literacy in this region and point out the negative impact that low level of this literacy can have on our lives and what factors influence digital literacy the most. In the end I would like to discuss some future views and goals that Zlín region has in this area of education. In the conclusion of this thesis I would like to discuss the problematic parts in digital education if it comes to any and what could be helpful in development of digital literacy and digital education.

2. Okruhy otázek DG a DV

- Obecně k vymezení DG – vlastní profesionální hledisko, důležitost apod.
- Vliv DG, proč se tím máme zabývat a podporovat to a rozvíjet?
- Jak vůbec přistupovat k měření dg? Jsou nějaké nástroje? Lze měřit nějak objektivně?
- Negativní důsledky nedostatečných digi kompetencí? Co to pro nás může znamenat do budoucna, jak se s tím vypořádat?
- Faktory ovlivňující dg jako takovou, případně její úroveň?
- Podoba digitálního vzdělávání v ČR, jak na to jsme? Co by se mohlo a mělo zlepšit? Jaká systémová podpora by tomu nejvíce pomohla? Jak pak vypadá v realitě – implementace a vyhodnocování?
- Mezikrajské rozdíly? Jsou? Proč? Co s nimi? Co můžou dělat kraje samy, případně pak stát? co by jim nejvíce pomohlo?
- Budoucnost digitálního vzdělávání a podpory digitální gramotnosti? Jaké jsou překážky, vize? To souvisí hodně se systémovou podporou? Nedostatky?
- Jakým způsobem může aktuální situace pomoci v rozvoji této oblasti, pokud nějak?
- Nějaké připomínky, něco navíc?
- Pozn. Okruhy byly využity pro všechny respondenty